

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านปางมะเขือ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านปางมะเขือ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะกรรมการสถานศึกษา 15 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 19 คน สภานักเรียน จำนวน 11 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ตรวจสอบข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมายเดิม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านปางมะเขือ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ พัฒนาขึ้นโดยกระบวนการที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และความถูกต้องตามแนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษารวมทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยยึดองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านการบริหารจัดการ มี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านนโยบาย องค์ประกอบด้านวิชาการ องค์ประกอบด้านงบประมาณ และองค์ประกอบด้านการบริหารทั่วไป

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน องค์ประกอบด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการพัฒนาคณาจารย์ มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียน องค์ประกอบด้านกิจกรรมนันทนาการ และองค์ประกอบด้านกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์

4. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการพัฒนาคณาจารย์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และองค์ประกอบด้านการติดตามและขยายผล

5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากรของสถานศึกษาและด้านผู้เรียน

นอกจากการดำเนินการทั้ง 5 ด้านดังกล่าวแล้วการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนบ้านปางมะเขือ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ให้ประสบผลสำเร็จ ควรมีการดำเนินการเพิ่มเติมอีก 2 ด้าน คือ

1. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนตามแนวทาง ดังนี้ 1) ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน 2) ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 3) ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้ และการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่บ้านและสถานที่อื่น ๆ

2. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

2.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก 1) ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน 3) การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และ 4) ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วน

2.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ ขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์

2.3 จัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

ส่วนที่ 2 แนวทางการการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านปางมะเขือ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ควรกำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา
2. พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ
4. ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
6. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
7. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา
8. เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
9. จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน
10. ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมในการจัดการศึกษาในชั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

การอภิปรายผล

ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนบ้านปางมะเขือ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องมีความจริงใจ มีความตั้งใจจริง มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถครองใจเพื่อนร่วมงานและเป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธาของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมืออย่างดี ทั้งยังประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความเสียสละสูง อุทิศชีวิตเพื่องานและใช้ตนเองเป็นแบบอย่างให้ ครู นักเรียน ชุมชน ปฏิบัติตามซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารที่จะต้องมีส่วนองค์กรที่ดี นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับ ทิรติวัฒน์ อัครเส (2543) พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชันประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ ผู้บริหารโรงเรียนเป็น

ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยันขันแข็ง เอาใจใส่งานในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่งานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ส่วนองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารจัดการศึกษา พบว่า จากการที่มีผู้บริหารที่เป็นที่ยอมรับนับถือของกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง จึงทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกเรื่อง กรรมการสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ มีความตั้งใจจริงที่จะร่วมมือกับโรงเรียน มีการขยายผลจากโรงเรียนไปสู่ชุมชน เช่น โรงเรียนมีกิจกรรมปลูกผัก ชุมชนก็มีกิจกรรมปลูกผัก ช่วยกันดูแลแปลงผักให้ได้ผลผลิตใกล้เคียงกัน โรงเรียนมีธนาคาร โรงเรียนก็เอื้อให้ชุมชนมาเป็นสมาชิกได้ด้วย เรียกได้ว่าเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบมีประสิทธิภาพ บางแห่งเรียกว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะ “บวร” คือ บ้าน (ชุมชนในท้องถิ่น) วัด (ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม) โรงเรียน (บูรณาการสู่การเรียนการสอน) การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชน มีเครือข่ายการบริหารในพื้นที่จำนวนมาก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล วัด บริษัท โรงงาน ทำให้การบริหารเป็นไปโดยง่าย กรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการ โดยการให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในการประชุมต่าง ๆ กับทางโรงเรียน ช่วยประสานจัดหาทรัพยากรสนับสนุนกิจการโรงเรียน สอดคล้องกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2550) ที่ระบุว่า การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน คือ 1) ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน 2) ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 3) ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ และ 5) ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ในส่วนของการบริหารงบประมาณสอดคล้องกับ จักรปฐพี วิชาอักษรวิทย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า งานบริหารงบประมาณ มีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน และมีการจัดทำรายละเอียด โครงสร้างแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระก็มีส่วนสำคัญที่สุดที่โรงเรียน ได้ดำเนินการจนถึงขั้นเป็นแบบอย่างได้ ผลการวิจัย พบว่า ครูส่วนใหญ่จะ

เน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ให้เข้าถึงสาระสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิดฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือร่วมกับกลุ่มนักเรียนด้วยกัน โดยสอดแทรกคุณธรรมนำความรู้ที่เน้นกิจกรรมการทดลอง การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) และสุเมธ ตันติเวชกุล (2550) สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ใช้หลักคุณธรรมนำความรู้จตุภาคี ประกอบด้วย ครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัด ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับ วรากรณ์ สามโกเศศ (2550) ที่กล่าวว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีการพึ่งพาหลักของคุณธรรม โดยนำกิจกรรมที่จะส่งเสริมคุณธรรมเข้ามาร่วมด้วย รวมทั้งการนำแนวทางที่ดี เช่น โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน และยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งเน้นพัฒนาประเทศไทยสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้รู้เท่าทันโลก และยังสอดคล้องกับ จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล พบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะเน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ถึงรากฐานสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีการวัดผลและประเมินผลตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดเครื่องมือวัด วิธีการ และเกณฑ์การประเมินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมสูงขึ้น และสอดคล้องกับจักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ผลการสังเคราะห์บทเรียนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้พบว่า งานบริหารวิชาการ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชน ของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทนแบ่งปัน รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นอกจากนั้น โรงเรียนบ้านปางมะเขายังได้พยายามใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ชิด เป็นไปตามหลักเหตุผล หลักความพอประมาณและโรงเรียนตั้งอยู่ในชนบท มีสวนสมุนไพร มีสวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเองและเป็นการปฏิบัติจริงจากสื่อและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเห็นผลจากการปฏิบัติจริง และนักเรียนก็ตั้งใจที่จะเรียนอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สังคม รั้งทอง (2547) ที่ทำการวิจัยเรื่องพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการเพาะเห็ดจากวัสดุท้องถิ่น โดยใช้โครงการพบว่า นักเรียนมีความสุข ตื่นเต้นในการเรียน สามารถเรียนรู้จากสภาพจริงด้วยการเรียนรู้จากของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า นอกจากการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ ตามปกติแล้ว ยังพบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเสริมเข้ามาอีกมากมาย เช่น กิจกรรมการสอนแบบ โครงการ การตั้งชมรมหรือชุมนุมที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน นอกจากกิจกรรมหลัก ๆ คือ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวอาสา ซึ่งเป็นกิจกรรมสร้างเสริมหลักคุณธรรมและระเบียบวินัยในตัวแล้ว รองลงมาก็มีกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรที่เน้นการเพาะปลูกโดยตรงและกิจกรรมเกี่ยวกับการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นกิจกรรมที่สร้างงานและอาชีพให้กับเด็ก กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการประหยัดและออม กิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์สังคม เช่น การคัดแยกขยะ กิจกรรมที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกิจกรรมการช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจนและขาดแคลนตามลำดับ ซึ่งทุกกิจกรรมดังกล่าว ครูผู้สอนได้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการมอบหมายงานให้นักเรียนได้รับฝึกหัดศึกษาค้นคว้าเป็น โครงการ เน้นนักเรียนปฏิบัติจริง สอดคล้องกับสุเมธ ดันดิเวชกุล (2550) กล่าวว่า ครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระเรียนรู้ต่าง ๆ และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ จักรปรุพห์ วิชาอัครวิทย์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า 1) มีการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวอาสา ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกระบวนการต่าง ๆ อย่าง

กลมกลืน ยึดหลักความมีเหตุผล และความพอประมาณ 2) กิจกรรมส่งเสริมการประหยัดและอดออม มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของครู และนักเรียน รวมทั้งขยายผลไปสู่ชุมชนด้วย 3) กิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีจิตอาสาและการดำเนินวิถีชีวิตที่พอเพียง 4) กิจกรรมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินการที่ได้ผลเป็นอย่างดี มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน มีเครือข่ายผู้ปกครอง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครอง และกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม ส่วนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ นอกจากผู้บริหารจะมีวิธีการบริหารที่ดีแล้ว ตัวครูเองมีส่วนสำคัญยิ่งในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง โรงเรียนบ้านปางมะเขย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเริ่มต้นด้วยการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน ครูจึงสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระเพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ ปริยานุช พิบูลสราวุธ (2549) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็กและยังสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่กล่าวว่า “หากครูต้องสอนเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องเข้าใจก่อนจึงจะถ่ายทอดได้ถูกต้อง” เมื่อภายหลังจากดำเนินการพัฒนา เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนพื้นฐานของการใช้คุณธรรมนำความรู้ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบคอบ รอบรู้ ระมัดระวังเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมการดำเนินการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นที่มีอยู่โดยทั่วไป เพราะหากไม่สร้างความรู้ความเข้าใจจนถึงขั้น “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” แล้วก็จะไม่มีลักษณะ “เกิดจิตสำนึก” จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ เช่นบางโรงเรียนที่พบกันอยู่ทั่วไป สอดคล้องกับสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7 (2551) ที่พบว่า ปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ ทวี ศันสนีย์พันธุ์ (2550) ที่ศึกษาพบว่า การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า การอบรมสัมมนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามีกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมาก ทำให้บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูบางส่วนที่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้ง การเข้าร่วมชมนิทรรศการทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใน โอกาสต่าง ๆ จึงทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง แต่ก็ขาดความมั่นใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การจัดทำการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนแต่ละแห่ง เป็นไปตามความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำเหล่านั้น จึงทำให้ขาดทิศทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนแต่ละคนให้มีหลักคิด หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และยังคงสอดคล้องกับจักรปรุพห์ วิชาอักษรวิทย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านงานบริหารบุคคล มีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และมีการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความจำเป็น ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้ง มีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากรของสถานศึกษาและด้านผู้เรียน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่มูลนิธิยุวสถิรคุณได้ให้แนวทางไว้ (มูลนิธิสถิรคุณ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรปรุพห์ วิชาอักษรวิทย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึงผลลัพธ์ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ดังนี้คือ ด้านสถานศึกษา 1) สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนและชุมชน 2) สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้จริง และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) สถานศึกษาสะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 1) มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง 2) ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา 3) สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในสถานศึกษา และมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา 4) มีการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ภายนอก ด้านบุคลากรของสถานศึกษา 1) มีความรู้ความเข้าใจและอธิบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ถูกต้อง สามารถจัดการเรียนรู้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนใน ทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเห็นผลชัดเจน 2) จัดการ ทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ อย่างสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) อยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์ 4) รู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับกับการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ 5) ดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์และมีการแข่งขัน สามัคคี ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันรวมถึงมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมอันเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้านผู้เรียน 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา 2) ปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ 3) ปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม 4) มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ภายนอก สถานศึกษา 5) มีระเบียบวินัยในการเรียน การทำกิจกรรมในโรงเรียน อาทิ กิจกรรมหน้าเสาธง การทำ ความสะอาดห้องเรียนและเขตรับผิดชอบ มีวินัยในการรับประทานอาหาร 6) มีสติปัญญาในการศึกษา หาความรู้ด้วยตนเอง จากครูและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น **คณะกรรมการสถานศึกษา** 1) รับรู้การขับเคลื่อน มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา 2) เห็นคุณค่าและศรัทธาในการขับเคลื่อนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา 4) สนับสนุนกิจกรรมการขับเคลื่อนและขยายผลหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา และ**ด้านชุมชน** ให้การยอมรับและเห็นคุณค่าในการน้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและให้ความร่วมมือในการขยายผลการขับเคลื่อน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารและครู

1. ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน การบริหารสถานศึกษาอย่างถ่องแท้ และมีความมุ่งมั่นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป บริหารจัดการศึกษา
2. ครูควรเปิดใจรับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

3. ครูควรมีความรู้ความเข้าใจถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

4. ครูควรมีใจ/ เต็มใจที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ถ่ายทอด บ่มเพาะนักเรียน และติดตามผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1. ชุมชนควรเห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างเยาวชน
2. ชุมชนควรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชน และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการบ่มเพาะเยาวชน
3. ชุมชนควรสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนอื่น

ข้อเสนอแนะต่อผู้ปกครอง

1. ผู้ปกครองควรเข้าใจและเห็นความสำคัญการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้ปกครองควรเข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะต่อนักเรียน

1. นักเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
2. นักเรียนควรถูกปลูกฝัง บ่มเพาะอย่างต่อเนื่องจนเกิดหลักคิดเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นในตัว และเห็นคุณค่าของความพอเพียง จนนำไปสู่วิถีชีวิตอันเป็นคุณลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำวิจัยในลักษณะนี้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแห่งอื่น ๆ และสถานศึกษาในระดับชั้น
2. ควรจัดทำวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาต่างระดับและต่างสังกัด